

Ohjeistus elintarvikkeiden ympäristöjalanjälkiväittämistä viestimiseen

Ruoka-LCA-viestintäohjeistus

2024

Versio 1.0.

LCAFoodPrint-hanke

Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Anniina Lehtilä, Hannele Heusala, Marita Kettunen, Hanna Tuomisto, Juha-Matti Katajajuuri.

Viittausohje:

Lehtilä, A., Heusala, H., Kettunen, M., Tuomisto H., Katajajuuri, J-M. 2024. Ohjeistus elintarvikkeiden ympäristöjalanjälkiväittämistä viestimiseen (Ruoka-LCA-viestintäohjeistus). Luonnonvarakeskus. 20 s.

Sisällysluettelo

Saatesanat	4
Sanasto	5
1. Tausta	6
1.1. Ohjeistuksessa käytetyt lähteet	6
1.1.1. EU-lainsäädäntö	6
1.1.2. Kansallinen lainsäädäntö ja valvonta	6
1.1.3. ISO-standardit	7
1.1.4. PEF-ohjeistus ja kansallinen ruoka-LCA-ohjeistus	7
1.2. Ohjeistuksen soveltaminen	7
2. Ympäristöväittämät	9
2.1. Mitä ympäristöväittämät ovat?	9
2.2. Yleiset periaatteet	9
3. Jalanjälkiväittämät	11
3.1. Periaatteet	11
3.2. Jalanjälkiväittämän rakenne	11
3.2.1. Varsinainen jalanjälkiväittäjä	12
3.2.2. Väittämän lisätiedot	13
3.2.3. Ympäristöjalanjälkiraportti	14
4. Jalanjälkiväittämän visuaalinen esitystapa	15
5. Tarkentava ohjeistus tietyille väittämätyypeille	16
5.1. Vertailuväittämät	16
5.2. Tulevaisuuteen viittaavat väittämät	17
6. Termien käyttäminen	18
7. Todentaminen	19
8. Lähteet	20

Saatesanat

Tämä viestintäohjeistus on tuotettu Luonnonvarakeskuksen (Luke) LCAFoodPrint-tutkimushankkeessa (2021–2024). Hankkeen tavoitteena on yhdenmukaistaa elintarvikkeiden tuotekohtaisten¹ ympäristöjalanjälkien elinkaariarviointia (LCA) Suomessa, ja edistää siten ympäristöjalanjälkien vertailukelpoisuutta, luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä. Lisäksi hankkeen tavoitteena on **edistää yhdenmukaista ympäristöjalanjälkien viestintää**, mikä parantaa viestinnän luotettavuutta sekä parantaa kuluttajien ymmärrystä tuotteiden elinkaarisista ympäristövaikutuksista tämänhetkisten säännösten ja suositusten valossa.

Tähän ohjeistukseen on koottu lakien vaatimukset ja tutkijaryhmän näkemykset ympäristöjalanjälkien viestinnän hyvistä toimintatavoista. Ohjeistuksessa käsitellään **tuotekohtaisten, elinkaariarviointiin pohjautuvien** ympäristöjalanjälkien kuluttajaviestintää, mutta sitä voi käyttää soveltuvin osin myös B2B-viestinnässä.

Ohjeistuksessa ei anneta yhtä yhdenmukaista ympäristöjalanjälkien viestintätapaa vaan ohjeita viestinnän rungoksi ja tukea viestinnän suunnitteluun. Näin ollen tätä ohjeistusta ei ole tehty kuluttajaviestinnän vaikuttavuuden näkökulmasta, eikä ohjeistuksessa oteta kantaa viestinnän esittämistavan yksityiskohtiin.

¹ Tuotekohtaisella jalanjäljellä tarkoitetaan tässä ohjeistuksessa tietyn tuotteen tuotantoketjusta kerättyyn tietoon perustuvaa jalanjälkeä. Kts. lisätietoja kappale 1.2 (ohjeistuksen soveltaminen).

LCAFoodPrint-hankkeen päärahoittaja oli Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). Lisäksi hanketta rahoittivat Apetit Oyj, Arla Oy, Atria Oyj, Biocode Oy, Elintarviketeollisuusliitto Ry, Envitecpolis Oy, Gaia Consulting Oy, Hankkija Oy, Heino Group, HKScan Finland Oyj, Juustoportti Food Oy, Kaupapuutarhaliitto ry, Kesko Oyj, Lantmännen Agro Oy, LCA Consulting Oy, Leijona Catering Oy, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKER), Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Meira Oy, Nestle, Olvi Oyj, Oy Gustav Paulig Ab, Oy Karl Fazer Ab, Oy Oatly Ab, Potwell Oy, Päivittäistavarakauppa ry, Raisio Oyj, Ruohonjuuri Oy, Saarioinen Oy, Satarehu Oy, SOK Liiketoiminta Oy, Valio Oy ja Yara Suomi Oy.

Hankkeen yhteistyökumppaneina toimivat myös Helsingin Yliopisto, Suomen Ympäristökeskus (SYKE), Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Valtion teknillinen tutkimuskeskus (VTT), Maailman Luonnon Säätiö - World Wide Fund For Nature, Suomen rahasto sr ja ympäristöministeriö.

Ohjeistus on laadittu vuorovaikutuksessa hankkeeseen osallistuneiden toimijoiden kanssa.

Sanasto

Elinkaariarviointi (LCA)	Tuotejärjestelmän elinkaaren aikaisten syötteiden ja tuotosten ja mahdollisten ympäristövaikutusten koostaminen ja arviointi (Euroopan komissio 2021b).
Ilmoitettu yksikkö (eli toiminnallinen yksikkö)	Tuotteen määrä, jota käytetään referenssiyksikkönä ympäristöjalanjälkien laskennassa (mukaillen ISO14067:201)
Jalanjälväittäjä	Ympäristöväittäjä, joka perustuu elinkaariarvioinnilla (LCA) tuotettuun tuotekohtaiseen ympäristöjalanjälkeen. Kts. myös kohta ympäristöväittäjä, joka kuvaa yleisemmin kaikenlaisia ympäristönäkökulmia. Huom: Tämä on LCAFoodPrint-hankkeen tutkijaryhmän tätä ohjeistusta varten käyttöönotettu termi.
PEF-ohjeistus	Euroopan komission suosituksen 'ympäristöjalanjälkeä koskevien menetelmien käyttämisestä tuotteiden ja organisaatioiden elinkaaren ympäristötehokkuuden mittaamiseen ja siitä tiedottamiseen' (Euroopan komissio 2021b) liitteen 1 'Tuotteen ympäristöjalanjälkeä koskeva menetelmä' (engl. '-Product Environmental Footprint method', PEF). Sisältää elinkaariarvioinnin ohjeistuksen kuluttajaviestintään tarkoitettujen, tuotekohtaisten ympäristöjalanjälkien laskentaan.
Selittävä teksti	Selitys, joka annetaan niin, että tuotteen ostaja, mahdollinen ostaja ja käyttäjä voi ymmärtää jalanjälväittäjän asianmukaisesti (ISO 14021:2016).
Syöntivalmis tuote	Tuote, joka on valmis syötäväksi, esimerkiksi kuorittu tai kypsennetty tuote. Tämä viittaa ympäristövaikutusten laskennan järjestelmärajaukseen, ja sillä halutaan korostaa, että kuluttajavaihe (esim. kypsennys tai kuoriminen) tulee sisällyttää mukaan elinkaariarviointiin. Huom: Tämä on LCAFoodPrint-hankkeen tutkijaryhmän tätä ohjeistusta varten käyttöönotettu termi.
Todentamiskertomus	Todentamisprosessia ja havaintoja koskevat asiakirjat, mukaan lukien todentajan (todentajien) yksityiskohtaiset huomautukset sekä niihin annetut vastaukset. Tämä asiakirja on pakollinen, mutta se voi olla myös luottamuksellinen. Asiakirjassa on oltava todentajan (tai johtavan todentajan, jos kyseessä on todentamistiimi) sähköinen tai käsin kirjoitettu allekirjoitus (Euroopan komissio 2021b).
Validointilausunto	Asiakirja, jossa kootaan yhteen todentajien tai todentamistiimin päätelmät LCA-tutkimuksesta. Tämä asiakirja on pakollinen, ja siinä on oltava todentajan (tai johtavan todentajan, jos kyseessä on todentamistiimi) sähköinen tai käsin kirjoitettu allekirjoitus (mukaillen Euroopan komissio 2021b)
Vertailuväittäjä (eli vertailuväite)	Vertailuun perustuva ympäristöväite, jolla pyritään osoittamaan tuotteen vastaavuus tai paremmuus suhteessa tuotteen aiempaan ympäristövaikutukseen, toiseen vastaavaan tuotteen ympäristövaikutukseen tai keskimääräiseen ympäristövaikutukseen (mukaillen Euroopan komissio 2023 ja ISO 14021:2016).
Viestintäväline	Kaikki mahdolliset keinot, joita voidaan käyttää ympäristövaikutusarvioinnin tuloksista tiedottamiseen sidosryhmille (esimerkiksi tuotemerkinnät, ympäristötuoteselosteet, ympäristöväittämät, verkkosivustot, infografiikka) (Euroopan komissio 2021a).
Ympäristövaikutus (eli ympäristönäkökohta)	Mikä tahansa ympäristössä tapahtuva haitallinen tai hyödyllinen muutos, joka on kokonaan tai osittain organisaation toimintojen, tuotteiden tai palvelujen seurausta (Euroopan komissio 2021a). Tässä ohjeistuksessa keskitytään tuotteiden ympäristövaikutuksiin.
Ympäristöväittäjä (eli ympäristöväite)	Kaupallisen viestinnän yhteydessä viesti tai esitys, joka ei ole pakollinen EU:n tai kansallisen lainsäädännön nojalla ja jossa todetaan tai annetaan ymmärtää, että tuotteella tai elinkeinonharjoittajalla on myönteinen vaikutus tai ei ole lainkaan vaikutusta ympäristöön tai että se vahingoittaa ympäristöä vähemmän kuin muut tuotteet tai elinkeinonharjoittajat taikka että niiden vaikutus on ajan kuluessa parantunut. Käytännössä ympäristöväittämät voivat olla joko tuotteessa tai sen pakkauksessa, tuotemainoksessa tai tuotteen verkkosivuilla esitettyjä sanallisia väitteitä, kuvatunnuksia, grafiikkaa tai elektronisesti luettavia koodeja (Mukaillen Euroopan komissio 2021a, ISO 14020:2023).

1.Tausta

1.1. Ohjeistuksessa käytetyt lähteet

Tämä ohjeistuksen tausta perustuu EU-lainsäädäntöön, Suomen kansalliseen lainsäädäntöön ja valvontaan, ympäristömarkkinointiin liittyviin ISO-standardeihin ja Euroopan komission ympäristöjalanjälkien PEF-ohjeistukseen. Ohjeistuksessa esitetyt linjaukset perustuvat edellä mainittujen lähteiden tulkintaan elintarvikkeiden elinkaariarvioinnin ja jalanjälkiväittämien näkökulmasta, minkä lisäksi niitä on täydennetty tutkijajärjestöjen suosituksilla.

Seuraavissa kappaleissa kuvataan käytettyjen lähteiden keskeisintä sisältöä.

1.1.1. EU-lainsäädäntö

EU-tasolla keskeisin ympäristöväittämiä koskeva lainsäädäntö on määritelty Euroopan parlamentin ja neuvoston sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevassa direktiivissä (2005/29/EY; UCPD = Unfair Commercial Practices Directive), jota muutettiin vuonna 2019 (EU 2019/2161). Euroopan komissio antoi vuonna 2021 direktiivin tulkintaa ja soveltamista koskevan ohjeistuksen 2021/C 526/01 (Euroopan komissio 2021a), jossa kuvataan muun muassa direktiivin soveltamista ympäristöväittämien sääntelyssä. Ohjeistus ei ole oikeudellisesti sitova, mutta sitä voidaan käyttää lähteenä UCP-direktiivin tulkitsemisessa. Lisäksi komissio hyväksyi alkuvuodesta 2024 niin sanotun vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin (Euroopan komissio 2024), jolla päivitetään aiempaa lainsäädäntöä. Direktiivissä kielletään sellaisen yleisen ympäristöväittämän esittäminen, jonka osalta elinkeinonharjoittaja ei pysty osoittamaan tunnustettua erinomaista ympäristönsuojelullista tasoa, joka on merkityksellinen väittämän kannalta. Lisäksi direktiivi kieltää kompensointiin perustuvat tuotekohtaiset väittämät.

UCP-direktiivin tulkintaa ja soveltamista (kts. kappale 2.2) koskevassa ohjeistuksessa (Euroopan komissio 2021a) käsitellään ympäristöväittämien periaatteita, esittämistä ja täsmentämistä, vertailevia ympäristöväittämiä ja sitä, miten elin-

keinonharjoittajien tulee voida osoittaa näyttöä väittamiensä tueksi. Lisäksi ohjeistuksessa annetaan esimerkkejä ympäristöväittämiin liittyvistä kansallisten tuomioistuinten päätöksistä perusteluineen.

Euroopan komissio julkaisi maaliskuussa 2023 niin sanottuja vihreitä väittämiä (green claims) koskevan direktiiviehdotuksen COM/2023/166 (Euroopan komissio 2023), jonka on tarkoitus tarkentaa aiempaa ympäristöväittämiin liittyvää EU-lainsäädäntöä, muun muassa UCP-direktiiviä. Direktiiviehdotuksessa korostetaan erityisesti ympäristöväittämien todentamista kolmannen osapuolen toimesta. Ehdotuksessa puututaan myös muun muassa tuotteiden ympäristöväittämien lisätietojen esittämiseen, kasvihuonekaasupäästöjen kompensoinnista eli kumoamisesta viestimiseen ja tulevaisuuteen viittaavien päästövähennystavoitteiden esittämiseen.

1.1.2. Kansallinen lainsäädäntö ja valvonta

Suomen kansallisella tasolla UCP-direktiiviä toimeenpannaan kuluttajansuojalaissa (Kuluttajansuojalaki, 1978), jonka noudattamista valvoo Kilpailu- ja kuluttajaviraston alainen kuluttaja-asiamies. Kuluttajansuojalaissa muun muassa kielletään harhaanjohtavien väitteiden esittäminen, vaaditaan pysymään totuudenperäisissä tiedoissa, ja todetaan, ettei markkinointi saa olla hyvän tavan vastaista.

Kuluttaja-asiamies on julkaissut ympäristömarkkinointia koskevan linjauksen (Kuluttaja-asiamies, 1992, tarkistettu 2002 ja 2019), joka pohjautuu kuluttajansuojalakiin ja kuluttaja-asiamiehen ratkaisukäytäntöihin. Linjauksen mukaan markkinoinnissa tulee kertoa vain olennaisista ja merkityksellisistä asioista, jotka liittyvät tuotteen ympäristövaikutuksiin.

Kuluttaja-asiamiehelle voi ilmoittaa epäillyistä lainvastaisista menettelyistä, minkä lisäksi kuluttaja-asiamies puuttuu oma-aloitteisesti havaitsemiinsa ongelmiin. Pääasiallinen toimi lainvastaisen menettelyiden kohdalla on neuvottelu,

mutta kuluttaja-asiamies voi myös määrätä seuraamusmaksuja.

1.1.3. ISO-standardit

ISO14020-sarjan standardit ohjeistavat yritysten omaehtoisten ympäristöväittämien (ISO 14021:2016), ympäristömerkkien (ISO 14024:2018), ympäristöselosteiden (ISO 14025:2006) ja jalanjälkiviestinnän (ISO 14026:2018) käyttöä. Näiden standardien taustaohje on standardi ISO 14020:2023 (periaatteet ja yleiset vaatimukset). ISO-standardit kattavat sekä kolmannen osapuolen todentamat että ilman todentamista tehtävät väittämät (eli omaehtoiset väittämät). Tässä viestintäohjeistuksessa käsitellään vain elinkaariarviointiin perustuvia ja ympäristöjalanjäljen sisältäviä ympäristöväittämiä, jolloin ISO 14020-sarjan standardeista keskeisimmiksi nousevat ISO 14025:2006 ja ISO 14026:2018, joissa vaaditaan elinkaariarvioinnin toteuttamista. Myös omaehtoisia ympäristöväittämiä käsittelevää standardia ISO 14021:2016 on hyödynnetty soveltuvin osin.

1.1.4. PEF-ohjeistus ja kansallinen ruoka-LCA-ohjeistus

Euroopan komissio on antanut suosituksen 'ympäristöjalanjälkeä koskevien menetelmien käytämisestä tuotteiden ja organisaatioiden elinkaa- ren ympäristötehokkuuden mittaamiseen ja siitä tiedottamiseen' (Euroopan komissio 2021b). Sen liite 1 'Tuotteen ympäristöjalanjälkeä koskeva menetelmä' (engl. Product Environmental Footprint method eli PEF) sisältää ohjeistuksen kuluttajaviestintään tarkoitettujen, tuotekohtaisten ympäristöjalanjälkien laskentaan. Tämä yksityiskohtainen PEF-ohjeistus sisältää laskentaohjeistuksen lisäksi ohjeistuksen ympäristöjalanjälkien raportointiin ja todentamiseen. Edellä mainitun niin sanotun PEF-ohjeistuksen lisäksi eri tuoteryhmille on julkaistu omia tuoteryhmäkohtaisia ohjeistuksia (PEF category rules, PEFCR), joista yksikään ei kuitenkaan ole voimassa tämän ohjeistuksen julkaisuhetkellä keväällä 2024.

Suomessa julkaistaan syksyllä 2024 kansallinen ruoka-LCA-ohjeistus eli kansallinen elintarvikkeiden elinkaariarvioinnin ohjeistus (saatavilla osoitteessa www.luke.fi/lcafoodprint). Ruoka-LCA-ohjeistus tarkentaa PEF-ohjeistusta suomalaisen

elintarviketuotannon osalta, mutta on laskennan vaatimuksiltaan tietyiltä osin PEF-ohjeistusta hieman kevyempi eikä ole siten täysin PEF-ohjeistuksen mukainen. Ruoka-LCA-ohjeistus on tarkoitettu ensisijaisesti Suomessa tuotettujen ja markkinoitavien elintarvikkeiden ympäristöjalanjälkien laskentaan silloin kun laskentaa ei haluta tehdä yksityiskohtaisen PEF-ohjeistuksen mukaisesti, mutta kuitenkin PEF-ohjeistusta mukaillen.

1.2. Ohjeistuksen soveltaminen

Tätä ohjeistusta sovellettaessa on suositeltavaa ottaa huomioon kaikki ohjeistuksessa mainitut kohdat. Tätä ohjeistusta ei voi soveltaa kaikilta osin ei-tuotekohtaiseen ympäristöväittämien viestintään (Kuva 1) mutta halutessaan ohjeistusta voi käyttää sellaisiin tarkoituksiin soveltuvin osin².

Tämä ohjeistus käsittelee pelkästään elinkaariarviointiin perustuvia tuotekohtaisia ympäristöjalanjälkiä³. Elinkaariarvioinnin tulee noudattaa ensisijaisesti joko kansallista ruoka-LCA-ohjeistusta tai PEF-ohjeistusta (Euroopan komissio 2021b), jotka molemmat perustuvat ISO 14044:2006-standardiin ja tekniseen spesifikaatioon ISO 14067:2018. Mikäli tuotetta koskevia tuoteryhmäsääntöjä (PEFCR) on julkaistu, niitä tulee noudattaa PEF-yleisohjeen sijasta. Jalanjälkien arvioinnissa käytettävän aineiston laatuvaatimuksena tulee käyttää kansallista ruoka-LCA-ohjeistusta tai PEF-ohjeistusta (Euroopan komissio 2021b).

Tämä ohjeistus sisältää muun muassa tulosten todentamiseen ja raportointiin liittyviä näkökulmia, jotka pätevät vain, jos laskenta on teh-

- 2 Ei-tuotekohtaista jalanjälkiviestintää voi tehdä esimerkiksi yrityksen verkkosivuilla silloin, kun viestintää ei ole sidottu tietystä, yksittäisestä tuotteesta viestimiseen.
- 3 Tämän ohjeistuksen mukaisesti ei tule viestiä tietyn brändin tuotteiden keskimääräisistä ympäristöjalanjäljistä tai tuotekategorian (esim. maidon tai leivän) keskimääräisistä ympäristöjalanjäljistä. Näiden sijaan viestinnän tulee perustua tietyn elintarvikkeen tuotantoketjusta kerättyyn tietoon perustuvaan elinkaariarviointiin.

OHJEISTUKSEN RAJAUKSET

Ohjeistus koskee:

TUOTEKOHTAISET JALANJÄLKIVÄITTÄMÄT

eli tietyn elintarvikkeen ympäristöjalanjälki, joka on laskettu elinkaariarvioinnin avulla ja joka kuvaa kyseisen tuotteen tuotantoketjua. Jalanjälkiväittämä voi sisältää yhden tai useampia ympäristöjalanjälkiä.

Ohjeistus ei koske:

EI-TUOTEKOHTAINEN YMPÄRISTÖVIESTINTÄ

esimerkiksi: yrityksen ympäristöjalanjälki, **aterian** ympäristöjalanjälki, **ruokavalion** ympäristöjalanjälki, Scope 3-päästöt (GHG Protocol)

YMPÄRISTÖMERKIT

Kolmannen osapuolen sertifioimat,
esimerkiksi Luomusertifikaatti

Kuva 1. Ohjeistuksen rajaukset, eli millaiseen ympäristöviestintään ohjeistusta tulee soveltaa.

ty noudattaen kansallista ruoka-LCA-ohjeistusta ja PEF-ohjeistusta (Euroopan komissio 2021b). Näistä syistä ohjeistus ei sovellu kaikilta osin ISO-standardeihin 14040:2006, 14044:2006 ja

14067:2018 tai muihin standardeihin perustuvien elinkaariarviointitulosten viestintään, joten näissä tapauksissa tätä ohjeistusta voi käyttää soveltuvin osin.

2. Ympäristöväittämät

Tässä kappaleessa kuvataan, miten ympäristöväittämät määritellään eri lähteissä (EU-laki ja ISO-standardit). Lisäksi kappaleessa kuvaillaan, millaisia yleisiä periaatteita ympäristöväittämille on EU-laissa ja kuluttaja-asiamiehen linjauksessa.

2.1. Mitä ympäristöväittämät ovat?

Ympäristöväittämien (engl. environmental claim, environmental statement) määritelmä riippuu lähteestä. UCP-direktiivin tulkintaa ja soveltamista koskevassa ohjeistuksessa (Euroopan komissio 2021a) ympäristöväittäminen määritellään seuraavasti: "tavaralla tai palvelulla on myönteinen ympäristövaikutus tai ei lainkaan ympäristövaikutuksia tai että se vahingoittaa ympäristöä vähemmän kuin kilpailevat tavarat tai palvelut". ISO-standardin 14020:2023 mukaan ympäristöväittäminen viittaa markkinoinnissa käytettävään tietoon tuotteen yhdestä tai useammasta ympäristövaikutuksesta. Käytännössä ympäristöväittämät voivat olla joko tuotteessa tai sen pakkauksessa, tuotemainoksessa tai tuotteen verkkosivuilla esitettyjä sanallisia väitteitä, kuvatuunnuksia, grafiikkaa tai elektronisesti luettavia koodeja (ISO 14020:2023).

Ympäristöväittämät voidaan jaotella seuraavasti:

1. **Ympäristömerkit** (engl. ecolabel), joita ovat riippumattoman osapuolen hallinnoiman ympäristömerkkiohjelman kriteerit täyttäviä, sertifioituja merkintöjä, esimerkkeinä EU:n luomusertifikaatti tai Pohjoismainen ympäristömerkki eli Joutsenmerkki (ISO 14024:2018). Huom: tämä ohjeistus ei käsittele ympäristömerkkejä.
2. **Omaehtoiset ympäristöväittämät**, joilla tarkoitetaan tuotteen valmistajan, maahan tuojan, jälleenmyyjän, vähittäismyyjän tai muun väittämästä todennäköisesti hyötyvän tahon laatimia ympäristöväittämiä, joita kolmas, riippumaton osapuoli ei ole sertifioinut (ISO 14024:2018)

3. **Ympäristöselosteet** (engl. environmental product declaration, EPD) ovat tyypillisesti yritysten välisessä viestinnässä (B2B) käytettäviä selosteita, joilla tarjotaan tietoa tuotteen ympäristövaikutuksista (ISO 14025:2006).

2.2. Yleiset periaatteet

Ympäristöväittämät on esitettävä selvästi, ymmärrettävästi, yksiselitteisesti ja täsmällisesti, eivätkä ne saa olla harhaanjohtavia (Euroopan komissio 2021a). Väittämää voidaan pitää harhaanjohtavana, jos se *"sisältää virheellistä tietoa ja on siten totuuden vastainen"* tai jos se *"harhauttaa tai on omiaan harhauttamaan keskivertokuluttajaa, vaikka tieto olisikin tosiasiallisesti virheetön"* (Euroopan komissio 2021a). Harhaanjohtavaksi menettelyksi määritellään myös olennaisten tietojen mainitsematta jättäminen tai niiden epäselvä tai moniselitteinen esittäminen (Euroopan komissio 2021a). Ympäristöväittämisessä tulee välttää yleisiä, yksilöimättömiä ja moniselitteisiä ilmaisuja, ja väitteet pitää täsmentää (Kuluttaja-asiamies 2019).

Ympäristöväittäminen ei tule keskittyä vain yksittäiseen ympäristöjalanjälkeen, mikäli jonkin toisen tai joidenkin toisten ympäristöjalanjälkien tiedetään olevan tuotteen ympäristövaikutuksen kannalta merkityksellisiä (Euroopan komissio 2023). Mikäli yksittäisen ympäristöjalanjäljen pienentyminen johtaa toisen ympäristöjalanjäljen suurentumiseen, tulee tämä tuoda selville selkeästi (Euroopan komissio 2023).

Ympäristöväittämän tulee olla kolmannen osapuolen todentama, sillä Euroopan komissionkin tuleva lainsäädäntö tulee vaatimaan ympäristöväittämien todentamista (Euroopan komissio 2023). Lisää tietoja todentamisen toteuttamisesta kappaleessa 7 Todentaminen.

Tuotekohtaisessa ympäristöjalanjälkiviestinnässä **ei tule esittää kasvihuonekaasupäästöjen kompensointiin (eli kumoamiseen) perustuvia**

väitteitä⁴, kuten että tuotteella on kasvihuonekaasupäästöjen osalta neutraali, tavanomaista vähäisempi tai myönteinen vaikutus ympäristöön (Euroopan komissio 2024)⁵. Tällaisia tuotekohtaisia väittämiä ovat esimerkiksi "ilmastoneutraali", "sertifioidusti hiilidioksidineutraali", "hiiliposiitiivi-

nen", "nettonollavaikutus", "ilmastokompensoitu", "vähemmän ympäristövaikutuksia" ja "pieni hiilidioksidijalanjälki" (Euroopan komissio 2024). Tutkijaryhmä tulkitsee komission linjausta niin, ettei myöskään termiä 'hiilineutraali' tule käyttää tuotekohtaisen viestinnän yhteydessä.

-
- 4 Euroopan komission vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivi (2024) velvoittaa jäsenmaita kieltämään tällaiset väittämät vuoden 2026 aikana (Euroopan komissio 2024).
- 5 Jos tuotteen tuotantoketjussa tehdään toimenpiteitä, jotka vähentävät tuotteen ympäristövaikutuksia, toimenpiteiden vaikutuksista voidaan viestiä vertailuväittämin niiden lisäohjeiden mukaisesti (kts kpl 5.1 Vertailuväittämät)

3. Jalanjälkiväittämät

Tässä viestintäohjeistuksessa käytetään termiä **jalanjälkiväittäjä**, joka viittaa elinkaariarvioinnilla määritettyihin, tuotekohtaisiin ympäristöjalanjälkiin ja on tutkijaryhmän tätä ohjeistusta varten käyttöönottona termi. Jalanjälkiväittämät ovat ympäristöväittämien (kts. kpl 2.1 Mitä ympäristöväittämät ovat?) alakäsite. Jalanjälkiväittämällä viitataan sekä myönteisiin että neutraaleihin väittämiin, jotka perustuvat tuotekohtaiseen elinkaariarviointiin (kts. kpl 1.2 Ohjeistuksen soveltaminen).

ESIMERKKI: Jalanjälkiväittäjä voi olla esimerkiksi ”100 g CO₂-ekv./100 g syöntivalmistaa tuotetta”. Keskeistä on, että väittäjä sisältää numeroin esitettyä, elinkaariarvioinnin avulla tuotettua tietoa tuotteen ympäristöjalanjäljen tai -jälkien suuruudesta. Pelkkä sanallinen väittäjä esimerkiksi ”ympäristöystävällinen” tai ”entistä vihreämpi” ei ole jalanjälkiväittäjä.

3.1. Periaatteet

Jalanjälkiväittämille pätevät lakiin ja ISO-standardeihin perustuvat ympäristöväittämien yleiset periaatteet (kpl 2.2 Yleiset periaatteet). Tässä kappaleessa on esitetty jalanjälkiväittämälle tarkennettuja ohjeita, jotka perustuvat sekä lakien ja ISO-standardien tulkintaan (nämä merkitty viittein) sekä tutkijaryhmän suosituksiin.

Tämä viestintäohjeistus koskee ympäristöjalanjälkien tuotekohtaista viestintää, minkä vuoksi ohjeistukseen pohjautuvan jalanjälkiväittämän tulee sisältää vain elinkaariarviointiin pohjautuvia tuotekohtaisia ympäristöjalanjälkiä⁶. Jalanjälkiväittämän tulee sisältää **vähintään tuotteen hiilijalanjälki**, minkä lisäksi sen on suositeltavaa sisältää tietoa tuotteen **rehevöittävästä vaikutuksesta** ja muista kyseisen tuotteen kannalta

olennaisista ja merkityksellisistä ympäristöjalanjäljistä⁷. Muiden ympäristöjalanjälkien kuin hiilijalanjäljen tiedot voi esittää joko jalanjälkiväittämän yhteydessä tai jalanjälkiväittämän lisätiedoissa (esimerkiksi verkkosivuilla).

Elinkaariarviointiin perustuva tuotekohtaisen jalanjälkiväittämän tulee kattaa PEF-ohjeistuksen mukaisesti tuotteen koko elinkaari raaka-aineiden valmistuksesta elintarvikkeen käyttövaiheeseen saakka sisältäen kuljetukset (Euroopan komissio 2021b). Tämä parantaa jalanjälkiväittämien vertailukelpoisuutta ja luotettavuutta.

ESIMERKKI: Tuotepakkauksen hiilijalanjäljen pienentäminen tulee ilmaista *tuotteen* hiilijalanjäljen pienentymisenä, jos muutos on olennainen. Samoin, jos jalanjälkiväittäjä koskee esimerkiksi uusiutuvan energian käyttöä fossiilisen energian sijaan elintarvikkeen tuotantoprosessissa, tulee jalanjälkiväittämän kuvata tuotteen *koko elinkaaren aikaisen* ympäristöjalanjäljen pienentymistä energialähteen muutoksen seurauksena. Näin tulee toimia kuitenkin vain, jos muutos on olennainen.

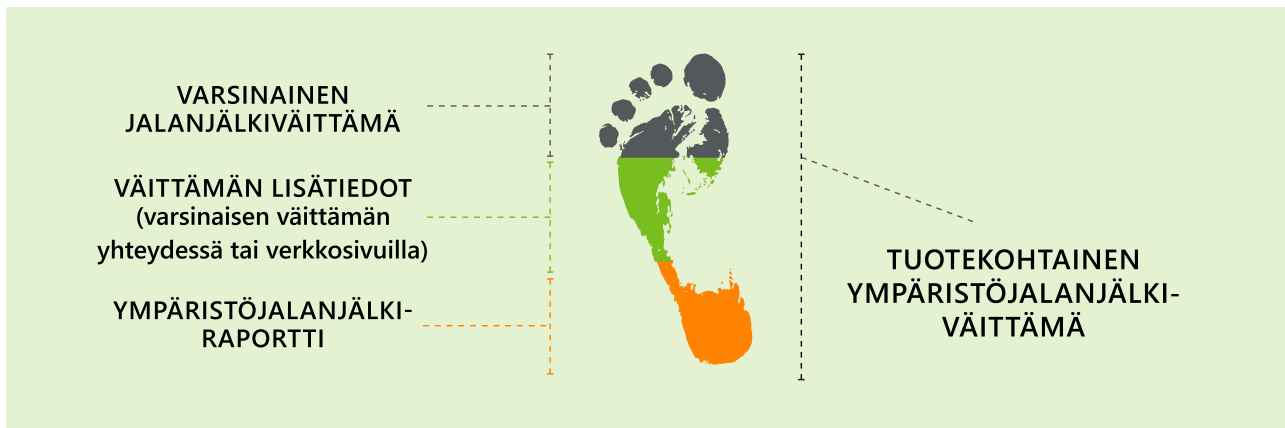
Yrityksen tai tuotantolaitoksen saavuttamista päästövähennyksistä ei tule viestiä tuotteissa tai pakkauksissa, jollei viestittävien toimenpiteiden ympäristövaikutusta ole määritetty tuotekohtaisesti ja jollei yrityksen tai tuotantolaitoksen päästöjen osuus ole olennainen tuotteen ympäristöjalanjäljen kannalta (kts. lisätietoja vertailuväittämistä kpl 5.1).

3.2. Jalanjälkiväittämän rakenne

Jalanjälkiväittäjä koostuu varsinaisesta jalanjälkiväittämästä, väittämän lisätiedoista ja ympäristöjalanjälkiraportista (Kuva 2). Väittämän lisä-

6 Huom: Vertailuväittämät ovat poikkeustapaus, sillä niissä voidaan esittää oman tuotteen ympäristöjalanjäljen lisäksi vertailtavan tuotteen jalanjälkiä tietyin ehdoin. Kts. kappale 5.1.

7 Ehdotus perustuu siihen, ettei tällä hetkellä ole juuri käytännön kokemuksia muiden jalanjälkien kuin hiilijalanjäljen kuluttajaviestinnästä. Tulevaisuudessa tulisi pyrkiä viestimään kuluttajille entistä enemmän myös muista ympäristöjalanjäljistä hiilijalanjäljen lisäksi.

tiedot tarjoavat kuluttajalle lisätietoja väittämän tueksi, ja ne tulee olla saatavissa julkisesti. Ympäristöjalanjälkiraportti tarjoaa väittämän lisätietoa yksityiskohtaisempaa tietoa laskennan toteutuksesta. Kaikki jalanjälkiväittämän kolme osiota on kuvattu kappaleissa 3.2.1– 3.2.3.

3.2.1. Varsinainen jalanjälkiväittämä

Varsinaisella jalanjälkiväittämällä viitataan väittämän ydintietoihin, joita täydennetään väittämän lisätiedoilla ja ympäristöjalanjälkiraportilla. Varsinaisen jalanjälkiväittämän tulee sisältää

Kuva 2. Elinkaariarviointiin perustuvan, tuotekohtaisen jalanjälkiväittämän osat.

vähintään kuvassa 3 mainitut asiat, jotka tulee mahdollisuuksien mukaan esittää kokonaisuudessaan väittämän esityspaikassa (esimerkiksi tuote, pakkaus tai mainos). Mikäli kaikki tiedot eivät mahdu esimerkiksi tuotteen etupuoelle, voi tiedon laskennan päärajoituksista ja selittävästä tekstistä, eli lisätietojen esittämispäikasta, lisätä muualle pakkaukseen (kts. kuvan 3 esimerkiksi minimivaatimuksesta). Tärkeintä on, että kaikki kuvassa 3 mainitut asiat löytyvät *jostain kohtaa* jalanjälkiväittämän esityspaikasta.

JALANJÄLKIVÄITTÄMÄN VAATIMUKSET

Ympäristöjalanjäljen **suuruus absoluuttisena lukuarvona**, ei esimerkiksi pelkästään prosentuaalisesti, graafisesti tai sanallisesti

Jalanjäljen yksikkö tarkasti ilmaistuna (esimerkiksi CO₂-ekvivalenttia tai CO₂ ekv.)

Ilmoitettu **yksikkö**⁸ (100 g tai 100 ml)

Lähde: Tutkijaryhmän suositukset

Selkeä tieto siitä, **mitä ympäristövaikutusluokkia**, eli ympäristöjalanjälkiä, väittämä kattaa

Laskennan päärajoitukset, eli selkeä tieto siitä, mitkä elinkaaren vaiheet väittämä kattaa

Lähde: Euroopan komissio 2023

Selittävä teksti, eli selkeä viittaus väittämän lisätietoihin, esimerkiksi [www-linkki](#) tai [QR-koodi](#).

Lähde: ISO 14026:2018

Kuvitteellinen esimerkki suositeltavista jalanjälkiväittämästä ja selittävästä tekstistä:

*Hiihijalanjälki: 100 g CO₂-ekv./
100 g syöntivalmista tuotetta
Rehevöittävä vaikutus: 100 g P-ekv./
100 g syöntivalmista tuotetta
Lisätietoja: [QR-koodi] tai [www-linkki lisätietoihin]*

Minimivaatimus jalanjälkiväittämästä ja selittävästä tekstistä:

100 g CO₂-ekv./100 g
Seuraava osa voi sijaita eri kohdassa pakkausta/mainosta/tai muuta vastaavaa: *syöntivalmista tuotetta. Lisätietoja: [QR-koodi] tai [www-linkki lisätietoihin]*

⁸ Ilmoitetulla yksiköllä tarkoitetaan tuotteen määrää, jota käytetään referenssiyksikkönä tuotteen ympäristöjalanjälkien laskemisessa (mukaillen ISO 14067:2018).

Kuva 3. Varsinaisen jalanjälkiväittämän vaatimukset, sekä tutkijaryhmän laatimia esimerkkejä niiden esittämisestä (kursiivilla)

Tarkentavia ohjeita varsinaisen ympäristöväittämisen esittämiseen:

1. Massayksikön 100 g tai tilavuusyksikön 100 ml ohella jalanjälki voidaan esittää esimerkiksi tuotteen myyntipakkauksen massa- tai tilavuuteen (esimerkiksi 250 g tai 1,5 l) tai annoskokoon suhteutettuna. Ravitsemukseen sidottuja ympäristöjalanjälkiä (esim. hiilijalanjälki per proteiinikilo) ei tule esittää tuotekohtaisen jalanjälkiväittämän yhteydessä⁹. Niistä voi kuitenkin viestiä esimerkiksi jalanjälkiväittämän lisätiedoissa verkkosivuilla.
2. Ympäristöjalanjälki tulee esittää PEF-ohjeistuksen mukaisesti kattaen tuotteen koko elinkaari **raaka-aineiden valmistuksesta elintarvikkeen kulutusvaiheeseen saakka**, sisältäen kuljetukset (Euroopan komissio 2021b).
3. Eri vaikutusluokkia kuvaavia ympäristöjalanjälkiä **ei tule aggregoida** yksittäiseksi lukuarvoksi (engl. *single score*), vaan ne tulee esittää kuluttajaviestinnässä erillisinä lukuarvoina.
4. Kasvihuonekaasupäästöjen **kompensointia**, tuotteisiin sitoutunutta hiiltä tai maaperän nettohiilensidontaa **ei tule sisällyttää hiilijalanjälkeen** eikä niistä tule siksi viestiä osana tuotteen ympäristöjalanjälkiväittämää (Euroopan komissio 2021b, ruoka-LCA-ohjeistus).
5. Tuotteen hiilijalanjälki eli ilmastovaikutus tulee esittää kuluttajaviestinnässä PEF-ohjeistuksen mukaisten kategorioiden ”ilmastonmuutos – fossiilinen”, ”ilmastonmuutos – biogeeninen” ja ”ilmastonmuutos – maankäyttö ja maankäytön muutokset (LULUC)” summmana (Euroopan komissio 2021b, ruoka-LCA-ohjeistus).

⁹ Tulevaisuudessa, kun ravitsemuksellisten toiminnallisten yksiköiden kehitys on edennyt ja standardisoitunut, niitä voidaan mahdollisesti soveltaa kuluttajaviestinnässä.

3.2.2. Väittämän lisätiedot

Väittämän lisätiedot tarjoavat kuluttajille julkisesti saatavissa olevaa taustatietoa väittämän tueksi. On tärkeää, että lisätiedot ovat selkeitä ja kattavia, ja ne löytyvät mahdollisimman helposti. Väittämän lisätietojen sijainti ilmoitetaan **selittävässä tekstissä**, joka esitetään varsinaisen väittämän yhteydessä väittämän esityspaikassa. Käytännössä se on esimerkiksi www-linkki tai QR-koodi, joka ohjaa väittämän lisätietoihin.

Kuva 4. Jalanjälkiväittämän lisätietojen vaatimukset.

LISÄTIETOJEN VAATIMUKSET

- Ympäristöjalanjäljen laskentaan sisällytetyt **elinkaaren vaiheet**
- Käytetty **aineisto ja menetelmät**, joihin ympäristöjalanjäljen arviointi perustuu. *Huom:* Jos laskenta perustuu PEF-ohjeistukseen tai kansalliseen ruoka-LCA-ohjeistukseen, aineistoa ja menetelmiä ei tarvitse kuvata erityisen yksityiskohtaisesti, vaan viittaus laskentaohjeisiin riittää
- Käytetty **LCA-standardi/-laskentaohjeistus**
- Mikäli tuotteen ympäristöjalanjäljestä merkittävä osa liittyy tuotteen kulutusvaiheeseen, tulee jalanjälkiväittämän yhteydessä kuvata, **miten tuotetta voi käyttää ympäristötehokkaasti** (esimerkiksi jos ruoan kypsennyksen vaikutus ympäristöjalanjälkeen on merkittävä, tulee ohjeistaa, miten ruoka kypsennetään energiaa säästäen).

Lähde: Euroopan komissio 2023

- **Päästöjen jakautuminen** laskentaan sisällytettyjen elinkaaren vaiheiden välillä (erityisesti kuluttajavaiheen eli käyttövaiheen päästöt tulee eritellä)
- Elinkaariarvioinnin tekijän nimi
- Todentajan nimi
- Linkki julkiseen **todentamislauseeseen** eli validointilauseeseen
- Lisäksi ”Ilmastomuutos - LULUC”-kategorian päästöt tulee esittää erikseen väittämän lisätiedoissa.

Lähde: Tutkijaryhmän suositukset

Väittämän lisätiedot ovat osittain päällekkäisiä ympäristöjalanjälkiraportin kanssa, mutta ne tulee esittää kuluttajille ymmärrettävällä ja selkeällä tavalla. Väittämän lisätietojen tulee sisältää vähintään alla luetellut asiat (kuva 4).

Tarvittaessa tulee esittää seuraavat lisätiedot:

- Vertailuväittämien osalta kappaleessa 5.1 esitetyt vaatimukset
- Tulevaisuuden päästövähennyksistä viestimisen osalta kappaleessa 5.2 esitetyt vaatimukset

3.2.3. Ympäristöjalanjälkiraportti

Tutkimusraportti täydentää tutkimusta ja tarjoaa merkityksellisen, kattavan, johdonmukaisen, tarkan ja avoimen yhteenvedon tutkimuksesta. Siinä esitetään parhaat mahdolliset tiedot siten, että ne ovat mahdollisimman hyödyllisiä nykyisille ja tuleville käyttäjille ja jotta niiden perusteella voidaan arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Lisäksi raportissa kerrotaan tutkimuksen rajoituksista avoimesti. (Euroopan komissio 2021b.)

Kun laskenta on tehty PEF-ohjeistuksen mukaan, PEF-raporttimalli on saatavilla PEF-ohjeistuksen (Euroopan komissio 2021b) liitteessä II olevassa

E-osassa. Se sisältää PEF-raportissa ilmoitettavat vähimmäistiedot.

Kun laskenta on tehty kansallisen ruoka-LCA-ohjeistuksen mukaisesti¹⁰, tulee raportointi suorittaa sen mukaisesti. Myös kun laskenta on tehty muun standardin tai ohjeistuksen mukaan, on suositeltavaa raportoida kansallisen ruoka-LCA-ohjeistuksen mukaisesti soveltuvin osin.

Raportin on sisällettävä vähintään seuraavat asiat:

1. yleiset tiedot
2. tutkimuksen tavoitteet
3. tutkimuksen soveltamisala
4. elinkaari-inventaario
5. vaikutusarvioinnin tulokset
6. tulosten tulkinta (Euroopan komissio 2021b sekä ISO 14044:2006) sekä validointilausunto laskennan todentamisesta (Euroopan komissio 2021b).
7. validointilausunto laskennan todentamisesta (Euroopan komissio 2021b)

¹⁰ Huom! Viestintäohjeistuksen julkaisuhetkellä (huhtikuu 2024) tämä tarkoittaisi Euroopan komission 2021 ohjeistuksen mukaista raportointia soveltuvin osin.

4. Jalanjälkiväittämän visuaalinen esitystapa

Jalanjäljestä viestittäessä voidaan käyttää **graafisia elementtejä**. Jos graafisia elementtejä käytetään, niiden tulee **täydentää** (ei korvata) jalanjälkiviestinnässä käytettäviä sanoja ja numeroita. Jalanjälkiviestinnässä käytettyjen sanojen ja numeroiden tulee kuulua selkeästi yhteen graafisen elementin kanssa, olla helposti luettavissa ja sijaita lähellä graafista elementtiä (ISO 14026:2018).

Graafisten elementtien tulee olla yksinkertaisia, helposti toistettavia ja sijoitettavia sekä muunnettavia eri kokoisiksi niin, että elementin selkeys ja ymmärrettävyys säilyy (ISO 14026:2018). Lisäksi graafiset elementit pitää voida erottaa helposti muihin tarkoituksiin tehdyistä graafisista elementeistä esimerkiksi tuotteen ravintosisältöön liittyvistä merkinnöistä.

Graafisten elementtien ja ylipäänsä jalanjälkiväittämän visuaalisen esitystavan tulee olla teemaltaan **neutraaleja**. Epäsuoria viittauksia myönteisiin tai pienempiin ympäristövaikutuksiin tulee välttää, mikäli niille ei ole perusteita. Tätä korostetaan UCP-direktiivin tulkintaa ja soveltamista koskevassa ohjeistuksessa (Euroopan komissio 2021a):

" [...] kuvien ja tuotteen yleisen esitystavan (kuten taiton, värien, kuvien, äänten tai merkintöjen)

olisi annettava totuudenmukainen ja tarkka kuva ympäristöhyödyn laajuudesta eikä niillä saisi liioitella saavutettavaa hyötyä. Epäsuorat väittämät voivat tapauksen olosuhteista riippuen tarkoittaa myös ympäristökestävyyteen liittyvien kuvien (esimerkiksi puut, sademetsät, vesi tai eläimet) ja värien (esimerkiksi sininen tai vihreä tausta tai teksti) käyttöä."

Eri vaikutusluokkia kuvaavat ympäristöjalanjäljet tulee esittää siten, että **kuluttaja erottaa ne toisistaan**, mutta kuitenkin **yhtenäisellä tyyllillä** (esim. fonttityyppi, fonttikoko, graafiset elementit), jotta jonkin jalanjälki ei vaikuta toista jalanjälkeä korostetummalta (ISO 14026:2018).

Graafisen elementin ei tule viitata tiettyyn tuotemerkkiin, yritykseen tai yhtiöön (ISO 14026:2018). Lisäksi graafisen elementin ei tule sisältää kuvia tai muotoja, joiden voitaisiin tulkita viittaavan muuhun kuin ympäristövaikutukseen, esim. terveysvaikutukseen (ISO 14026:2018).

Huom: Vihreän siirtymän kuluttajasuojadirektiivi (Euroopan komissio 2024) sallii jatkossa ainoastaan virallisiin sertifiointijärjestelmiin perustuvat tai rekisteröidyt tai viranomaisen vahvistamat kestävyysmerkit, eli visuaalisten esitystapojen kanssa on syytä noudattaa varovaisuutta.

5. Tarkentava ohjeistus tietyille väittämättyypeille

Tässä kappaleessa annetaan tarkentavia ohjeistuksia kappaleessa 3 annetuille yleisille jalanjälkiväittämien vaatimuksille vertailuväittämien ja tulevaisuuteen viittaavien väittämien osalta. Ohjeistus sisältää näiden väittämättyyppien kriteerit sekä vaatimukset esitettävistä tiedoista.

5.1. Vertailuväittämät

Viestinnässä tulee eritellä vertailuväittämät selkeästi muusta jalanjälkiväittämien viestinnästä. Vertailuväittämien tulee täydentää tuotteen ympäristöjalanjäljestä viestimistä, ei korvata sitä.

Vertailuväittämä tarkoittaa:

- Vertailua saman tuotteen aiempaan versioon
- Vertailua toiseen samankaltaiseen¹¹ tuotteeseen tai tuotekeskisarvoon¹²

On ensiarvoisen tärkeää, että verrattavat ympäristövaikutukset ovat laskettu yhteneväisin menetelmin. Vertailuväittämien tulee perustua numeerisesti esitettyihin, elinkaariarvioinnin avulla määritettyihin ympäristöjalanjälkiin, ei yleistäviin tai epämääräisiin ympäristöväittämiin (Esim. "parempi ympäristöasioiden näkökulmasta kuin tuote X" tai "entistä vihreämpi valinta").

Vertailuväittämien tulee täyttää vieressä esitetyt (Kuva 5) vaatimukset kappaleessa 3.2 mainittujen vaatimuksen lisäksi. Vaatimuksissa mainitut tiedot voi esittää joko varsinaisen väittämien yhteydessä tai sen lisätiedoissa (jollei toisin mainittu).

¹¹ Vertailtavien tuotteiden tulee olla funktionaalisesti samankaltaisia, esimerkiksi proteiini- tai hiilihydraattilähteitä.

¹² Euroopan komission PEF-ohjeistuksen kontekstissa keskimääräinen ympäristövaikutus on EU:n markkinoilla myytävän, edustavan tuotteen keskimääräinen ympäristövaikutus, johon tuotteen ympäristövaikutusta voi verrata, kun molemmat ovat arvioitu PEF-ohjeistuksen tuoteryhmäkohtaisten ohjeiden mukaisesti (PEF Product Category Rules, PEF-CR). Tämän ohjeistuksen julkaisuhetkellä (keväällä 2024) yksikään PEF-CR ei ole voimassa.

Kuva 5. Vertailuväittämien vaatimukset sekä esimerkkejä niiden esittämisestä.

VERTAILUVÄITTÄMÄN VAATIMUKSET

- Verrattavien ympäristöjalanjälkien tulee olla määritetty noudattaen **samaa menetelmää** (esim. PEF tai kansallinen ruoka-LCA-ohjeistus)
- Vertailussa tulee huomioida ja ilmoittaa kaikki olennaiset **elinkaaren vaiheet** ja **ympäristöjalanjäljet**
- Vertailtavien ympäristöjalanjälkien tulee sisältää **amat elinkaaren vaiheet**
- Laskennassa käytetyn datan tulee olla **yhteneväisesti tuotettua tai kerättyä** molemmille vertailtaville tuotteille.
- **Vertailun aikaväli** pitää esittää, jos tuotetta verrataan sen aiempaan versioon
- Mahdollisten **päästövähennysten saavuttamisen** tulee käydä ilmi

Lähde: Euroopan komissio 2023

- **Vertailukohta** (aiempi tuote/muu samankaltaisen tuote/keskiarvo) tulee esittää jo varsinaisen väittämien yhteydessä, ei ainoastaan väittämien lisätiedoissa.
- **Ilmoitettujen yksiköiden** tulee olla samat

Lähde: Tutkijaryhmän suositukset

- Verrattavien tuotteiden tulee olla **vertailun tekohetkellä tai hiljattain ennen vertailun tekoa** samoilla markkinoilla.

Lähde: ISO 14021:2016

Kuvitteellisia esimerkkejä suositeltavista vertailuväittämistä:

"Tuotteen hiilijalanjälki on 100 g CO₂-ekv./100 g syöntivalmistusta tuotetta. Pienensimme tuotteen hiilijalanjälkeä 10 % uuden, ruoansulauksen metaanipäästöjä vähentävän rehun avulla (verrattuna 1/2020 tehtyyn elinkaariarviointiin). Lisätietoja: [QR-koodi tai www-linkki]"

"Tuotteen A hiilijalanjälki on 100 g CO₂-ekv./100 g syöntivalmistusta tuotetta. Hiilijalanjälki on 30 % pienempi verrattuna tuotteeseen B (vertailu tehty käyttäen molemmille tuotteille samaa elinkaariarviointimenetelmää (PEF)). Lisätietoja: [QR-koodi tai www-linkki]"

5.2. Tulevaisuuteen viittaavat väittämät

Tuotekohtaisessa ympäristöjalanjälkiviestinnässä voidaan tietysin ehdoin esittää tulevaisuuteen viittavia päästövähennystavoitteita (esim. "tavoitteena hiilijalanjäljen pienentäminen 50 %:lla vuoteen 2025 mennessä"), mutta **niiden ei tule olla viestinnän kärki**, ja ne tulee esittää alisteisina tuotteen ympäristöjalanjäljelle. Lisäksi ne tulee eritellä selkeästi ympäristöjalanjälkiväittämästä.

Tuotekohtaisessa ympäristöviestinnässä tulevaisuuden päästövähennystavoitteet tulee esittää tuotekohtaisina (esimerkiksi koko yritystä koskevat tavoitteet, joita ei ole suhteutettu tuotetasolle). Muussa kuin tuotekohtaisessa viestinnässä voidaan viestiä myös esimerkiksi brändin kaikkia tuotteita koskevista Scope 3-päästövähennystavoitteista, mutta tällöinkin tavoitellun päästövähennyksen merkitys ja olennaisuus tulee esittää yksiselitteisesti.

Tulevaisuuden päästövähennyksiin viittavan väittämän tulee täyttää kappaleessa 3.2 mainitut vaatimukset sekä lisäksi seuraavat vaatimukset, jotka perustuvat Green Claims-direktiiviehdotukseen (Euroopan komissio 2023), ja jotka tulee tutkijaryhmän linjauksen mukaan esittää väittämän lisätietoina:

- Päästövähennykseen liittyvät toimenpiteet
- Päästövähennystavoitteen aikataulu
- Päästövähennystavoite absoluuttisena lukuna tai prosenttina suhteessa tuotteen ympäristöjalanjälkeen

Lisäksi jalanjälkiraportissa tulee antaa seuraavat vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin mukaiset tiedot (Euroopan komissio 2024): Selkeät, objektiiviset ja julkisesti saatavilla sekä todennettavissa olevat elinkeinonharjoittajan antamat sitoumukset ja tavoitteet, jotka esitetään yksityiskohtaisessa ja realistisessa täytäntöönpanosuunnitelmassa. Suunnitelmasta tulee käydä ilmi, miten kyseiset sitoumukset ja tavoitteet saavutetaan ja miten resursseja osoitetaan tätä varten. Lisäksi suunnitelman tulee sisältää tarvittaessa ja Euroopan unionin oikeuden mukaisesti kaikki sitoumusten täyttämiseksi tarvittavat asiaankuuluvat osatekijät, kuten talousarviovarat ja teknologiset kehitysaskleet. Tällaiset väittämät tulee todentaa ulkopuolisella asiantuntijalla, jonka on oltava riippumaton elinkeinonharjoittajasta ja eturistiriidaton ja jolla olisi oltava kokemusta ja pätevyyttä ympäristöasioissa ja jonka on voitava seurata säännöllisesti elinkeinonharjoittajan edistymistä sitoumusten ja tavoitteiden, myös niiden saavuttamista koskevien välitavoitteiden, suhteen. Elinkeinonharjoittajien on varmistettava, että ulkopuolisen asiantuntijan säännölliset havainnot ovat kuluttajien saatavilla. (Euroopan komissio 2024).

6. Termien käyttäminen

Yleistäviä ja täsmentämättömiä termejä (kuva 6) tulee välttää tuotekohtaisten ympäristöjalanjälkien viestinnässä, sillä ne voivat olla kuluttajia harhaanjohtavia (Euroopan komissio 2021a, Euroopan komissio 2024, ISO 14021:2016). Niiden käyttö on sallittua vain, jos voidaan osoittaa tunnustettu erinomainen ympäristösuojelullinen taso (Euroopan komissio 2024). Niiden sijaan tulee käytettävien termien kuvata **mitattavissa olevia ympäristövaikutuksia tarkasti ja selkeästi**.

Tarkennuksia muutamien termien käyttöön:

Ilmastovaikutus/Hiilijalanjälki: Tutkijaryhmä ohjeistaa käyttämään joko termiä tuotteen ilmastovaikutus tai hiilijalanjälki. Muita vaihtoehtoisia termejä ei tule käyttää (esimerkiksi ilmastojalanjälki tai hiilivaikutus). Huom: "Hiilijalanjälki" on kuluttaja-asiamiehen suosittelema ja Euroopan komission PEF-ohjeistuksen jalanjälkiterminologian mukainen termi. Ilmastovaikutus-terminä on sen antama ymmärrys ympäristövaikutuksen kohdistumisesta ilmastoon toisin kuin hiilijalanjälki voidaan ymmärtää esimerkiksi vain hiilidioksidipäästöihin liittyväksi vaikutukseksi¹³.

13 Hiilidioksidipäästöihin viittaaminen on elintarvikealan kannalta epätarkkaa, koska elintarvikeketjuissa merkittävimmät kasvihuonekaasupäästöt ovat usein dityppioksidi (N₂O) ja metaani (CH₄).

Vähäpäästöinen: Termiä ei tule käyttää. Suositellaan noudattamaan vertailuväittämän periaatteita ja lisätietovaatimuksia ja kertomaan tuotteen ympäristöjalanjäljen pienemmyydestä tarkasti, läpinäkyvästi ja suhteessa tuotteen vertailukohtaan.

Pienempi energiankulutus/luonnonvarojen käyttö/vedenkulutus: Termiä voi käyttää, jos saavutettu päästövähennys on suhteutettu tuotteen koko elinkaaren (raaka-aineiden valmistuksesta kulutusvaiheeseen) aikaiseen ympäristöjalanjälkeen, ja jos tämä kerrottu selvästi. On kuitenkin huomioitava, että viestittävän asian tulee olla olennainen tuotteen ympäristöjalanjäljen kannalta.

Uusiutuvan/kierrätetyn materiaalin käyttö tai uusiutuvan energian käyttö: Termiä voi käyttää, jos saavutettu päästövähennys on suhteutettu tuotteen koko elinkaaren aikaiseen ympäristöjalanjälkeen (ei esimerkiksi ainoastaan pakkauksen ympäristöjalanjälkeen), ja jos tämä kerrottu selvästi. On kuitenkin huomioitava, että viestittävän asian tulee olla olennainen kyseisen tuotteen ympäristöjalanjäljen kannalta.

Kuva 6. Esimerkkejä täsmentämättömistä termeistä, joita ei tule käyttää jalanjälkiväittämissä.

ekologinen/eko-
energiatehokas
hiiliystävällinen
ilmastoystävällinen
lempeä ympäristölle
luonnon ystävä
luontoystävällinen
päästötön

tiedostava
vastuullinen
vihreä
ympäristölle hellävarainen
ympäristönmukainen
ympäristöystävällinen
ympäristöä kunnioittava
ympäristöä säästävä

ei-saastuttava
kestävä (mukaan lukien
muut kestävään kehitykseen
viittaavat termit)
ympäristölle turvallinen

Lähde: ISO 14021:2016

Lähde: Euroopan komissio 2021a ja 2024

7. Todentaminen

Todentamisella tarkoitetaan yhden tai useamman ympäristöjalanjäljen todentajan suorittamaa vaatimustenmukaisuuden arviointiprosessia sen määrittämiseksi, onko tutkimus toteutettu tietyn laskentastandardin tai -ohjeistuksen, kuten kansallisen ruoka-LCA-ohjeistuksen, ISO-standardien tai PEF-ohjeistuksen (Euroopan komissio 2021b) mukaisesti.

Validoinnilla tarkoitetaan todentamisen suorittaneen yhden tai useamman ympäristöjalanjäljen todentajan antamaa vahvistusta siitä, että tutkimukseen, raporttiin ja validointihetkellä käytettävissä oleviin jalanjälkiväittämiin sisältyvät tiedot ovat luotettavia, uskottavia ja paikkansapitäviä (Euroopan komissio 2021b).

Todentamisen ja validoinnin on katettava seuraavat kolme osa-aluetta (Euroopan komissio 2021b):

1. Tutkimus (mukaan lukien kerätyt, lasketut ja arvioidut tiedot sekä tutkimuksen perustana oleva malli)
2. Raportti
3. Tarvittaessa jalanjälkiväittämien¹⁴ tekninen sisältö

Tutkimuksen todentamisella varmistetaan, että tutkimus on toteutettu kansallisen ruoka-LCA-ohjeistuksen, ISO-standardin tai PEF-ohjeistuksen (Euroopan komissio 2021b) mukaisesti.

Tutkimuksen tietojen validoinnilla varmistetaan, että tutkimuksessa käytetyt tiedot ovat johdonmukaisia, luotettavia ja jäljitettävissä ja tehdyt laskelmat eivät sisällä merkittäviä virheitä (Euroopan komissio 2021b).

Raportin todentamisella ja validoinnilla on varmistettava, että raportti on täydellinen, johdonmukainen ja joko kotimaisen elinkaaris-

ten ympäristövaikutusten laskentasuosituksen, ISO-standardin tai PEF-ohjeistuksen (Euroopan komissio 2021b) liitteessä II olevassa E osassa esitetyn raportointivaatimusten mukainen; tiedot ovat johdonmukaisia, luotettavia ja jäljitettävissä; pakolliset tiedot ja kohdat on sisällytetty raporttiin ja täytetty asianmukaisesti ja että kaikki tekniset tiedot, joita voidaan käyttää viestintätarkoituksiin valitusta jalanjälkiväittäjästä riippumatta, sisältyvät raporttiin.

Jalanjälkiväittämien teknisen sisällön validoinnilla on varmistettava, että:

- tekniset tiedot ovat luotettavia ja yhdenmukaisia tutkimuksen ja raportin tietojen kanssa
- tiedot ovat UCP-direktiivin sekä vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin (Euroopan komissio 2024) vaatimusten mukaisia
- valittu jalanjälkiväittäjä on avoimuuden, saatavuuden, luotettavuuden, kattavuuden, vertailukelpoisuuden ja selkeyden periaatteiden mukainen, kuten komission tiedonannossa "Sisämarkkinoiden luominen vihreille tuotteille"¹⁵ kuvataan.

Todentamisen menettely, todentaminen ja validointi tulee suorittaa käytetyn laskentaohjeistuksen mukaisesti¹⁶. Todentajaa ja todentamis-/validointiprosessin tuloksia koskevat vaatimukset on kuvattu PEF-ohjeistuksen (Euroopan komissio 2021b) kohdassa 8.3 ja 8.5. Todentaminen ja validointi tulee suorittaa PEF-ohjeistuksen (Euroopan komissio 2021b) kohdan 8.4. mukaisesti.

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52013DC0196>

¹⁶ Jos laskenta on tehty kansallisen ruoka-LCA-ohjeistuksen mukaisesti, on todennus tehtävä sen mukaisesti. Vastaavasti jos laskenta on tehty PEF-ohjeistuksen (Euroopan komissio 2021b), tai PEFCR:ien mukaisesti, on todennus tehtävä niiden mukaisesti. Jos laskenta ei perustu kumpaankaan edellä mainituista ohjeista, sovelletaan kansallisen ruoka-LCA- tai PEF-ohjeistuksen todentamisesta koskevia ohjeistuksia soveltuvien osin.

¹⁴ Euroopan komission (2021b) ympäristöjalanjälkiä koskeva menetelmä käyttää termiä *viestintäväline*

8. Lähteet

- Euroopan komissio, 2021a. Ohjeet sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/29/EY tulkintaa ja soveltamista varten. 2021/C 526/01.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=OJ%3AC%3A2021%3A526%3AFULL>
- Euroopan komissio, 2021b. Komission suositus ympäristöjalanjälkeä koskevien menetelmien käyttämisestä tuotteiden ja organisaatioiden elinkaaren ympäristötehokkuuden mittaamiseen ja siitä tiedottamiseen (Product environmental footprint, PEF).
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=PI_COM:C\(2021\)9332](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=PI_COM:C(2021)9332)
- Euroopan komissio, 2023. Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi nimenomaisten ympäristöväitteiden perusteleminen ja esittämisestä (viherväitteitä koskeva direktiivi). COM/2023/166. Bryssel.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023PC0166>
- Euroopan komissio, 2024. Direktiivi direktiivien 2005/29/EY ja 2011/83/EU muuttamisesta siltä osin kuin on kyse kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisäämisestä vihreässä siirtymässä parantamalla suojaa sopimattomilta menettelyiltä ja parantamalla tiedottamista. 2024/825. (Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivi) <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/825/oj>
- ISO 14020:2023 Environmental statements and programmes for products. Principles and general requirements. International Organization for Standardization
- ISO 14021:2016. Ympäristömerkit ja ympäristöselosteet. Omaehtoiset ympäristöväittämät (tyypin II ympäristöselosteet). International Organization for Standardization.
- ISO 14024:2018 Environmental labels and declarations. Type I environmental labelling. Principles and procedures. International Organization for Standardization.
- ISO 14025:2006. Ympäristömerkit ja -selosteet. Tyypin III ympäristöselosteet. Periaatteet ja menettelyt. International Organization for Standardization.
- ISO 14026:2018. Ympäristömerkit ja -selosteet. Jalanjälkiviestinnän periaatteet, vaatimukset ja ohjeet. International Organization for Standardization.
- ISO 14040:2006. Ympäristöasioiden hallinta. Elinkaariarviointi. Periaatteet ja pääpiirteet. International Organization for Standardization.
- ISO 14044:2006. Ympäristöasioiden hallinta. Elinkaariarviointi. Vaatimukset ja suuntaviivoja. International Organization for Standardization.
- ISO 14067:2018. Kasviuonekaasut. Tuotteiden hiilijalanjälki. Hiilijalanjäljen laskemista koskevat vaatimukset ja ohjeet. International Organization for Standardization.
- Kuluttaja-asiamies, 1992 (tarkistettu 2002 ja 2019). Kuluttaja-asiamiehen linjaukset: Ympäristömarkkinointi.
<https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/tietoa-ja-ohjeita-yrityksille/kuluttaja-asiamiehen-linjaukset/ymparistomarkkinointi/>
- Kuluttajansuojalaki 1978. 1978/38. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780038>
- UCP-direktiivi 2005/29/EY. Direktiivi sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta (sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32005L0029>

**Löydät meidät
verkosta**

luke.fi

